

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący :	Sędzia Marek Procek (spr.)
Sędziowie :	Jolanta Pietrzak Antonina Grymel
Protokolant :	Michał Eksterowicz

po rozpoznaniu w dniu 4 lipca 2019 r. w Katowicach

sprawy z O. W. (O. W.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

przy udziale zainteresowanych A. Ż. (A. Ż.) i E. Ż. (E. Ż.)

o ustalenie odpowiedzialności za składki na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie

z dnia 9 grudnia 2016 r. sygn. akt IV U 1674/15

1. zmienia częściowo zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 7 września 2015 r. i stwierdza, że O. W. jako wspólnik spółki cywilnej (...) z siedzibą w C. nie odpowiada za obciążenia związane z działalnością spółki z tytułu:

- składek na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego za okres od lipca 2010 r. do maja 2011 r. ponad kwotę 5.796,20 zł plus odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015 r. w kwocie 3.276,00 zł,

- składek na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego za okres od lipca 2010 r. do lutego 2011 r. oraz od kwietnia 2011 r. do maja 2011 r. ponad kwotę 1.505,27 zł plus odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015 r. w kwocie 837,00 zł,

- składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od lipca 2010 r. do lutego 2011 r. oraz kwietnia 2011 r. do maja 2011 r. ponad kwotę 471,37 zł plus

odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015 r. w kwocie 238,00 zł, oddalając odwołanie w pozostałym zakresie;

2. oddala apelację w pozostałej części;

3. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 i znosi między stronami koszty procesu;

4. znosi między stronami koszty postępowania zażaleniowego i apelacyjnego.

/-/ Jolanta Pietrzak /-/ Marek Procek /-/ Antonina Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 września 2015r. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. stwierdził, że O. W. solidarnie z A. H. jako współnik spółki cywilnej (...) s.c. z siedzibą w C. odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i z pozostałymi współnikami za wszystkie obciążenia z tytułu składek związane z działalnością spółki i zobowiązana jest do zapłaty:

- składek na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego za okres od lipca 2010r. do maja 2011r. w kwocie 23.680,12 zł plus odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015r.

w kwocie 12.852,00 zł;

- składek na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego za okres od lipca 2010r. do lutego 2011r. oraz od kwietnia 2011r. do maja 2011r. w kwocie 6.186,99 zł plus odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015r. w kwocie 3.353,00 zł;

- składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od lipca 2010r. do lutego 2011r. oraz od kwietnia 2011r. do maja 2011r. w kwocie 1.746,47 zł plus odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015r. w kwocie 924,00 zł.

Wyrokiem z dnia 9 grudnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie w punkcie 1 zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że odwołująca się O. W. oraz A. H. nie są zobowiązani do zapłaty należności z tytułu składek spółki cywilnej (...) s.c. z siedzibą w C. objętych zaskarżoną decyzją, zaś w punkcie 2 zasądził od organu rentowego Zakładu ubezpieczeń społecznych oddział w C.

na rzecz ubezpieczonej O. W. kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, iż umową z dnia 20 marca 2003 r. - zawartą między E. Ż., A. Ż. i A. H. - zawiązano spółkę cywilną pod nazwą (...) s.c., której celem gospodarczym i zakresem działalności było prowadzenie działalności gastronomicznej Restauracja, Kawiarnia (...). Umowę zawarto na czas nieokreślony. Na podstawie aneksu do powyższej umowy z dnia 4 czerwca 2004 r. A. H. wystąpił ze spółki cywilnej ze skutkiem na dzień 1 lipca 2004 r. Powyższe zmiany zostały zgłoszone do Drugiego Urzędu Skarbowego w C. w dniu 14 lipca 2004 r.

Ponadto Sąd ten ustalił, że umową z dnia 19 lipca 2010 r. - zawartą między E. Ż., A. Ż. i O. W. (wcześniej M.) - zawiązano spółkę cywilną pod nazwą (...) s.c., której celem gospodarczym i zakresem działalności było prowadzenie działalności gastronomicznej – Restauracja- (...). Umowę zawarto na czas określony do 30 lipca 2013r.

Sąd Okręgowy wskazał również, że decyzjami z dnia 18 stycznia 2012 r., wydanymi odrębnie w stosunku do E. Ż. i A. Ż., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. stwierdził, że jako współnicy spółki cywilnej (...) odpowiadają całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i z pozostałymi współnikami za wszystkie obciążenia z tytułu składek związane z działalnością spółki i zobowiązani są do zapłaty składek na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego za marzec 2009r. oraz za okres od maja 2009r. do czerwca 2011r., składki na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego za marzec 2009r. oraz za okres od maja 2009r. do lutego 2011r., składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za marzec 2009r., za okres od maja 2009r.

do lutego 2011r. oraz za okres od kwietnia 2011r. do czerwca 2011r. w łącznej kwocie 85.711,28 zł łącznie z odsetkami na dzień wydania decyzji.

Następnie w piśmie z dnia 7 lipca 2015 r. organ rentowy zawiadomił O. W. o wszczęciu postępowania z urzędu w sprawie przeniesienia odpowiedzialności na nią jako współnika spółki cywilnej (...) s.c.

w C. z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego, na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od lipca 2010 r. do maja 2011 r., po czym pismem z dnia 30 lipca 2015r. zawiadomił o zakończeniu postępowania. Następnie wydał w dniu 7 września 2015 r. zaskarżoną w niniejszej sprawie decyzję.

W uzasadnieniu powyższej organ rentowy powołał się na art. 115 oraz art. 107

§ 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej. Ze zgromadzonych w sprawie dokumentów wynika,

że w okresie wskazanym w sentencji niniejszej decyzji była O. W. współnikiem spółki cywilnej (...) S.C. W związku z powyższym oraz powołanymi przepisami prawa odpowiada całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki

z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne. W toku postępowania poprzedzającego wydanie decyzji pismem z dnia 10 sierpnia 2015r. pełnomocnik O. W. podniósł,

że pracownicy byli zatrudniani spółce fikcyjnie i wniósł, aby Oddział ZUS powiadomił o tym Państwową Inspekcję Pracy oraz Prokuraturę. ZUS wskazał, iż okoliczność wyżej opisana pozostaje bez wpływu na kwestie odpowiedzialności za okres zaległości wymieniony

w niniejszej decyzji. Z uwagi na solidarny charakter zobowiązania wydana została również decyzja w stosunku do pozostałych współników spółki cywilnej (...) za okres tj. grudzień 2009 r. – czerwiec 2011 r. w kwocie 78.846,45 zł w stosunku do A. H..

W toku procesu decyzją z dnia 12 kwietnia 2016 r. organ rentowy uchylił decyzję

z dnia 7 września 2015 r. w stosunku do A. H. w związku z ustaleniem, iż przestał być współnikiem spółki cywilnej (...) z dniem 14 lipca 2004 r.

Sąd Okręgowy ustalił także, iż zaległości spółki cywilnej (...) za okres od lipca 2010r. do maja 2011r. spowodowane były zgłoszeniem do ubezpieczeń społecznych P. Ż. i K. Ż. i nie opłacaniem składek związanych z ich zatrudnieniem.

Byli to synowie E. Ż. i A. Ż., z którymi zawarto fikcyjne umowy o pracę celem umożliwienia im ubiegania się o kredyty bankowe. P. Ż. i K. Ż. nie wykonywali żadnych czynności w restauracji. Dokumentację księgową spółki cywilnej prowadziła firma (...), która na życzenie E. Ż. informacji związanych z zatrudnieniem synów, w tym dotyczących należnych składek, udzielała tylko jej

z pominięciem odwołującej.

W dniu 3 listopada 2015r. wszczęte zostało przez Komisariat III Policji

w C. pod nadzorem Prokuratury Rejonowej C. – Północ

w C., na podstawie zawiadomienia O. W., postępowanie przygotowawcze w sprawie mającej miejsce w okresie od lipca 2010 r. do maja 2011 r.

w C., gdzie E. i A. Ż. prowadzący działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej pod nazwą (...) w C. przy al. (...) poprzez niezgłoszenie wymaganych danych dotyczących pracowników naruszyli przepisy prawa o ubezpieczeniach społecznych. W dniu 13 kwietnia 2016 roku akta główne postępowania przesłano do Prokuratury Rejonowej C.

– Północ w C.. Postanowieniem z dnia 23 czerwca 2016 r. Prokurator Prokuratury Rejonowej C. – Północ w C. (sygn. akt (...)) umorzył postępowanie w sprawie: dokonanego w okresie od lipca 2010 r. do maja 2011r. w C.

naruszenia przepisów prawa o ubezpieczeniach społecznych poprzez zgłoszenie nieprawdziwych danych dotyczących zatrudnienia pracowników K. Ż. i P. Ż. w firmie (...) s.c. z siedzibą w C., co miało wpływ na prawo do świadczeń albo

ich wysokość tj. o czyn z art. 219 k.k. - wobec braku znamion czynu zabronionego,

a stwierdzenia wykroczenia z art. 98 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998r

o systemie ubezpieczeń społecznych; dokonanego w okresie od lipca 2010r do maja 2011r.

w nieustalonym miejscu przywłaszczenia pieniędzy w kwocie 48.742,58 zł stanowiące pobrane, a nie odprowadzone składki z tytułu zatrudnienia P. Ż. i K. Ż.

w firmie (...) s.c. z siedzibą w C., czym działano na szkodę O. W. tj. o czyn z art. 284 § 1 k.k. – wobec braku znamion czynu zabronionego; dokonanego w okresie od lipca 2010r do maja 2011r. w nieustalonym miejscu nadużycia uprawnień lub niedopełnienie obowiązku przez współników firmy (...) s.c.

z siedzibą w C. wskutek czego wyrządzono O. W. znaczną szkodę majątkową w wysokości 48.742,58 zł tj. o czyn z art. 296 § 1a k.k. – wobec braku znamion czynu zabronionego; dokonanego w okresie od lipca 2010r do maja 2011r.

w nieustalonym miejscu wyrządzenia szkody majątkowej O. W. poprzez nierzetelne prowadzenie dokumentacji dotyczącej zatrudnienia P. Ż. i K. Ż.

w firmie (...) s.c. z siedzibą w C., tj. o czyn z art. 303 k.k. wobec braku znamion czynu zabronionego.

Ostatecznie w dniu 30 grudnia 2015r. zostały złożone korekty dokumentów za P. Ż. i K. Ż. z zerowymi składkami.

Sąd Okręgowy, przywołując treść art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998r.

o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016r., poz. 693 ze zm.) w związku art. 115 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2015r., poz. 613 ze zm.), podniósł, iż do ustalenia odpowiedzialności współnika za zaległości istotne znaczenie ma ustalenie, czy termin ich płatności upływał w czasie, gdy był on współnikiem.

Zatem – w ocenie tegoż Sądu - w niniejszej sprawie pierwszorzędne znaczenie miało ustalenie czy w ogóle w okresie objętym zaskarżoną decyzją wystąpiły zaległości, które podlegałyby dochodzenia. W niniejszej sprawie zaległości te wynikały z fikcyjnego zgłoszenia do ubezpieczeń P. Ż. i K. Ż. i nie opłacania związanych z tym składek. Okoliczność, iż osoby te faktycznie nie wykonywały pracy w restauracji została potwierdzona przez świadków, w tym innych pracowników, jak i księgową spółki. Wszystkie okoliczności sprawy wskazują, iż wykazanie ich zatrudnienia miało na celu jedynie umożliwienie tym osobom ubieganie się o kredyty. Ostatecznie co do wskazanych osób E. Ż. złożyła w dniu 30 grudnia 2015r. korekty z zerowymi podstawami wymiaru.

Oceniając odwołanie O. W., Sąd Okręgowy wskazał, że w orzecznictwie podnosi się, iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd ocenia legalność decyzji rentowej według stanu rzeczy w chwili jej wydania. Postępowanie sądowe w sprawach

z zakresu ubezpieczeń społecznych wszczyna się poprzez wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego i ma ono na celu zweryfikowanie stanowiska tego organu wyrażonego

w decyzji. Generalna zasada sprowadzenia postępowania sądowego do badania legalności decyzji w chwili jej wydania może jednak podlegać modyfikacji, o ile przepisy dotyczące postępowania odrębnego w sprawach z zakresu ubezpieczeń modyfikacji takiej wprost nie zakazują. Takim przepisem, który zakazuje orzekać sądowi co do istoty sprawy w sytuacji zaistnienia, po wniesieniu odwołania do sądu, nowych okoliczności jest art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. Przepis ten wyklucza stosowanie reguły wynikającej z art. 316 § 1 k.p.c., w sytuacji gdy nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji powstały po dniu złożenia odwołania. Ograniczenia takiego nie doznają pozostałe kategorie spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych. Postępowanie sądowe toczy się według reguł wynikających z przepisów kodeksu postępowania cywilnego, a odwołanie od decyzji organu rentowego zastępuje pozew w sprawie cywilnej. Dlatego też założenie, że orzekanie

w procesie przed sądem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych dotyczy wyłącznie badania legalności decyzji organu rentowego, nie może mieć charakteru absolutnego. Ma ono bowiem uzasadnienie tylko wtedy, kiedy odwołanie się do art. 316 § 1 k.p.c. wypaczałoby charakter postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i prowadziłoby

do jaskrawego pominięcia odrębności tego postępowania poprzez całkowite pozbawienie znaczenia postępowania administracyjnego poprzedzającego postępowanie sądowe. Nie można zatem – w ocenie Sądu Okręgowego - przy orzekaniu w sprawie pomijać okoliczności, iż należności, co do których organ rentowy chce przenieść odpowiedzialność na odwołującą w rzeczywistości nie istnieją. Wypaczałoby to bowiem sens postępowania sądowego, które

w założeniu odnosić ma się do merytorycznej warstwy sprawy.

Ponadto Sąd Okręgowy podniósł, iż zaskarżona decyzja jest również wadliwa

z przyczyn formalnych. Po pierwsze bowiem w decyzji stwierdzono solidarną odpowiedzialność za składki z osobą, która nie była w spornym okresie współnikiem tej spółki cywilnej, tj. A. H.. Z drugiej strony nie stwierdzono w żadnym zakresie solidarnej odpowiedzialności odwołującej z E. Ź. i A. Ź., co do których w okresie wcześniejszym wydane zostały odrębne decyzje.

Sąd ten zauważył przy tym, iż orzeczenie o odpowiedzialności współników rozwiązanej spółki cywilnej za jej zobowiązania podatkowe, powinno nastąpić na podstawie art. 115 § 1 i 4 w zw. z art. 108 § 1 o.p., po przeprowadzeniu postępowania z udziałem wszystkich współników tej spółki, jako stron tego postępowania, w ramach jednej decyzji adresowanej do tych współników.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Okręgowy, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

W apelacji od zaprezentowanego orzeczenia organ rentowy zarzucił Sądowi pierwszej instancji:

- 1) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń sprzecznych z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, a w konsekwencji,
- 2) naruszenie przepisów prawa materialnego, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, tj. art. 115 oraz art. 107 § 1 i § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej i ustalenie, że ubezpieczona O. W. wraz z A. H. nie są zobowiązani do zapłaty należności z tytułu składek spółki cywilnej (...) s.c. z siedzibą w C. objętych decyzją nr (...), mimo braku przesłanek do takiego rozstrzygnięcia.

Powołując się na przedstawione zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ubezpieczonej oraz o zasądzenie kosztów postępowania w wysokości według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący organ rentowy podniósł, iż w okresie objętym zaskarżoną decyzją O. W. była współnikiem spółki cywilnej (...) z siedzibą w C., przy Al. (...).

Na skutek czynności podjętych już po wydaniu zaskarżonej decyzji oraz w związku ze złożeniem dokumentów zgłoszeniowych i wyrejestrowujących oraz dokumentów rozliczeniowych za okres od sierpnia 2010 r. do kwietnia 2011 r. (dotyczących K. Ź. i P. Ź.) zadłużenie z tytułu składek spółki cywilnej (...) s.c. z siedzibą w C. zmniejszyło się, jednakże choć w mniejszej wysokości to nadal istnieje. Zatem mimo powyższego wymieniona spółka cywilna nadal posiada zaległości z tytułu składek związane z działalnością tej spółki.

W odpowiedzi na apelację O. W. wniosła o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 14 lutego 2018 r. uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że organ rentowy, wszczynając postępowanie z urzędu w sprawie przeniesienia odpowiedzialności na odwołującą się za zobowiązania składkowe, miał wiedzę, że doszło już do ustania spółki cywilnej z dniem 30 września 2011 r. Wskazał, że w takiej sytuacji obowiązkiem organu rentowego, w przypadku prowadzenia postępowania w sprawie określenia wysokości zobowiązania składkowego rozwiązanej spółki cywilnej oraz orzeczenia o odpowiedzialności za te zobowiązania składkowe byłych współników tej spółki, jest prowadzenie tego postępowania z udziałem wszystkich osób będących w danym okresie, gdy dług składkowy powstał, współnikami spółki cywilnej. W tej sytuacji niezbędne jest ustalenie w sposób prawidłowy kręgu byłych współników spółki, jak i zakresu ich odpowiedzialności za zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek. Sąd wywnioskował, że z art. 115 § 4 w związku z art. 115 § 5 Ordynacji podatkowej i art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wynika, że orzeczenie o

odpowiedzialności wspólnika (byłego wspólnika) między innymi spółki cywilnej za zaległości składkowe, nie wymaga uprzedniego wydania decyzji, o których mowa w art. 108 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej, a w takim przypadku określenie wysokości zobowiązań spółki następuje w decyzji o odpowiedzialności na osoby trzecie. Osoba trzecia nie ma więc w takiej sytuacji możliwości skutecznego podważania ustaleń dokonanych w postępowaniu prowadzonym uprzednio w stosunku

do podmiotu, za którego długi odpowiada. Z tego z kolei wynika, zdaniem Sądu,

że w postępowaniu prowadzonym w trybie art. 115 § 4 i § 5 Ordynacji podatkowej wielkość należności składkowych ma być przedmiotem ustaleń i może być kwestionowana przez byłych wspólników, a tym samym powinni mieć oni zapewniony udział w tym postępowaniu.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że w rozpoznawanej sprawie, w której doszło do jednoczesnego przeniesienia odpowiedzialności i określenia zobowiązania z tytułu składek, organ rentowy nie tylko nie zapewnił wszystkim byłym wspólnikom rozwiązanej już spółki cywilnej (...) udziału w jednym postępowaniu, ale też w sentencji zaskarżonej decyzji orzekł o solidarnej odpowiedzialności odwołującej się z A. H., czyli osobą, która nie była w okresie powstania zaległości składkowych wspólnikiem tej spółki cywilnej. W cenie Sądu Apelacyjnego, ze względu na zakres kompetencji sądu ubezpieczeń społecznych przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji nie będzie mogło doprowadzić do usunięcia wskazanych wyżej uchybień popełnionych przy wydawaniu zaskarżonej decyzji. Tylko organ rentowy będzie władny przy szczególnym trybie postępowania wynikającym z art. 115 § 4 w związku z art. 115 § 5 Ordynacji podatkowej, po pierwsze, pominąć w sytuacji „nowej” decyzji stwierdzenie solidarnej odpowiedzialności byłego wspólnika A. H., jak i pominąć jego udział w tym postępowaniu, a jednocześnie zapewnić udział w tym postępowaniu oprócz odwołującej się także pozostałym wspólnikom rozwiązanej spółki cywilnej (...), tj. E. Ż.

i A. Ż..

Dodatkowo Sąd Apelacyjny zaznaczył, że w sytuacji, gdy odwołująca się jeszcze przed wydaniem zaskarżonej decyzji, bo w piśmie z dnia 10 sierpnia 2015 r., zwracała uwagę na fikcyjność zatrudnienia w spółce cywilnej (...) - synów pozostałych byłych wspólników spółki i podnosiła, że zaległość składkowa była związana z tym faktem, to niewątpliwie organ rentowy, aby ustalić w sposób prawidłowy wysokość rzeczywistego zadłużenia byłych wspólników z tytułu nieopłaconych składek w spornym okresie, powinien przeprowadzić postępowanie wyjaśniające w tym przedmiocie. Próbę określenia prawidłowej wysokości zadłużenia odwołującej się jako byłego wspólnika spółki cywilnej, która uległa rozwiązaniu, podjął wprawdzie Sąd pierwszej instancji, jednak wobec braku współpracy

w tym przedmiocie organu rentowego i wobec oświadczenia jego pełnomocnika na rozprawie 9 grudnia 2016 r., że po złożeniu przez byłego wspólnika spółki - (...) korygującej dokumentacji rozliczeniowej zaległość składkowa nie istnieje, Sąd ten doszedł do błędnego przekonania, że zaległości składkowe w okresie objętym zaskarżoną decyzją nie istnieją. W ocenie Sądu Apelacyjnego, ustalenie faktyczne Sądu pierwszej instancji co do nieistnienia w ogóle zaległości składkowych za okres objęty zaskarżoną decyzją jest co najmniej przedwczesne. Sąd Apelacyjny stwierdził, że organ rentowy, nie przeprowadzając stosownego postępowania wyjaśniającego opartego na konkretnych dowodach i ustaleniach, doprowadził do wydania decyzji przedwczesnej w zakresie rozstrzyganej w materii zarówno co do rzeczywistego kręgu byłych wspólników spółki cywilnej w okresie powstania zaległości składkowych, jak i co do określenia wielkości zobowiązania składkowego spółki, za które odpowiedzialność była przenoszona w trybie art. 115 § 4 i 5 Ordynacji podatkowej. Wskazując, że do nierozpoznania istoty sprawy przed organem rentowym dochodzi wtedy, gdy między innymi wydana z urzędu decyzja jest przedwczesna w zakresie rozstrzyganego

w niej przedmiotu, Sąd Apelacyjny uznał, że nie doszło do rozpoznania istoty sporu (art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 477^(14a) k.p.c.), a wady zaskarżonej decyzji są tego rodzaju, że ich naprawienie w postępowaniu sądowym nie jest możliwe.

Na skutek zażalenia organu rentowego Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 2 października 2018 r. (I UZ 31/18) uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia

14 lutego 2018 r. i sprawę przekazał temuż Sądowi do rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy podkreślił, że uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji wraz z poprzedzającą go decyzją i przekazanie sprawy do rozpoznania organowi rentowemu ograniczone jest jednak do wyjątkowych przypadków, gdy oprócz przesłanek z art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. wystąpiły takie wady zaskarżonej decyzji, których nie można było naprawić w postępowaniu sądowym. Przepis art. 477^{14a} k.p.c. służy bowiem rozwiązywaniu sytuacji, w których - ze względu na zakres kompetencji sądu ubezpieczeń społecznych - przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji nie może doprowadzić do usunięcia uchybień popełnionych przez organ rentowy. Nie chodzi przy tym o braki decyzji usuwalne przy wstępnym rozpoznaniu odwołania od niej (art. 476 § 4 in fine k.p.c.), ani wady wynikające z naruszenia przepisów regulujących postępowanie przed organem rentowym, np. przepisów k.p.a.

Tymczasem z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika, że Sąd drugiej instancji upatruje nierozpoznania istoty sprawy w tym, że ustalenie faktyczne Sądu pierwszej instancji co do nieistnienia w ogóle zaległości składkowych za okres objęty zaskarżoną decyzją jest

co najmniej przedwczesne, bowiem organ rentowy nie przeprowadzając stosownego postępowania wyjaśniającego opartego na konkretnych dowodach i ustaleniach, doprowadził do wydania decyzji przedwczesnej w zakresie rozstrzyganej w materii zarówno co do rzeczywistego kręgu byłych współników spółki cywilnej w okresie powstania zaległości składkowych jak i co do określenia wielkości zobowiązania składkowego spółki, za które odpowiedzialność była przenoszona w trybie art. 115 § 4 i 5 Ordynacji podatkowej. W ocenie Sądu Najwyższego pogląd ten jest błędny. Po pierwsze, w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, w myśl którego zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w sprawach

z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tej decyzji. Istotą sprawy, o której orzekł organ rentowy w decyzji była odpowiedzialność odwołującej się za zaległości podatkowe spółki cywilnej na podstawie art. 115 § 1 Ordynacji podatkowej

i o tym rozstrzygnął Sąd pierwszej instancji. Po drugie, decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalająca odpowiedzialność współnika spółki z cywilnej za zaległości składkowe spółki nie musi zawierać wskazania, że odpowiedzialność ta jest solidarna

z innymi współnikami, co do których zostały wydane odrębne decyzje. Zgodnie bowiem z art. 369 k.c. solidarność wynika z ustawy lub z czynności prawnej. Przewidziana w art. 115 § 1 Ordynacji podatkowej solidarna odpowiedzialność współników spółki cywilnej

za zaległości składkowe spółki bez wątplenia wynika przy tym z ustawy, a nie z czynności prawnej. Wszystkie przesłanki odpowiedzialności osoby trzeciej są ustawowo określone. Zatem pominięcie w decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalającej

odpowiedzialność współnika spółki cywilnej za zaległości składkowe spółki, a następnie w wyroku sądu rozpoznającego odwołanie od tej decyzji, wskazania, że odpowiedzialność ta jest solidarna z innymi współnikami, co do których zostały wydane odrębne decyzje (w stosunku do E. Ż. i A. Ż. wydane zostały odrębne decyzje dotyczące ich odpowiedzialności za zaległości składkowe spółki cywilnej, co wynika z ustaleń Sądu pierwszej instancji), nie oznacza nierozpoznania istoty sprawy.

Ponadto, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że wadliwości postępowania przed organem rentowym w związku z niebraniem w nim udziału osób, których prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy, są możliwe do naprawienia przed sądem pierwszej instancji

w trybie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Wówczas pozostali odpowiedzialni za dług współnicy uzyskują możliwość skutecznego podważenia istnienia samego długu, jak i jego wysokości, co ma istotne znaczenie wobec ich solidarnej odpowiedzialności. Również nic nie stoi nic

na przeszkodzie, aby w postępowaniu sądowym wyeliminować solidarną odpowiedzialność strony niniejszego postępowania - A. H., bez konieczności dokonywania konfiguracji podmiotowych w orzeczeniu sądowym (przez zastąpienie go innymi współnikami spełniającymi przesłanki z art. 115 § 1 Ordynacji podatkowej). Zatem i z tego powodu nie zachodzi podstawa do skasowania decyzji organu rentowego.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Najwyższy na podstawie na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

W toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując, iż na datę wydania zaskarżonej decyzji zadłużenie składkowe spółki cywilnej (...) z siedzibą w C. (z pominięciem składek dotyczących P. Ż. i K. Ż.) wyniosło:

- z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego za okres od lipca 2010r. do maja 2011r. w kwocie 5.796,20 zł plus odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015r. w kwocie 3.276,00 zł;

- z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego za okres od lipca 2010r. do lutego 2011r. oraz od kwietnia 2011r. do maja 2011r. w kwocie 1.505,27 zł plus odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015r. w kwocie 837,00 zł;

- z tytułu składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od lipca 2010r. do lutego 2011r. oraz od kwietnia 2011r. do maja 2011r. w kwocie 471,37 zł plus odsetki za zwłokę obliczone na dzień 7 września 2015r. w kwocie 238,00 zł, uznał, że apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie.

1. Nie budzi wątpliwości, iż organ rentowy w oparciu o dyspozycję normy art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy systemowej, uprawniony jest do wydawania decyzji, w których ustala wymiar składek oraz rozstrzyga o ich poborze.

W tym kontekście, na uwagę zasługuje regulacja aksjologiczna, ujęta w treści norm Konstytucji RP. Po pierwsze, zwrócić należy uwagę, iż określona w art. 22 Konstytucji RP zasada swobody działalności gospodarczej, musi być odczytywana łącznie z normą odwołującą się do solidarności i ważnego interesu publicznego (art. 20 Konstytucji RP). Po drugie, normy konstytucyjne zawierają gwarancję prawa do zabezpieczenia społecznego (art. 67 Konstytucji RP). I wreszcie – po trzecie, przepis art. 84 Konstytucji RP wyznacza obowiązek ponoszenia ciężarów składkowych. W kontekście tego przepisu składki na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Pracy są świadczeniami pieniężnymi o charakterze publicznoprawnym. Składki te są zatem świadczeniami bezzwrotnymi, przymusowymi i nieodpłatnymi, co oznacza - zgodnie z zasadą automatyzmu ubezpieczeniowego - iż stosunek ubezpieczenia społecznego powstaje automatycznie z chwilą nawiązania stosunku prawnego rodzącego obowiązek ubezpieczeniowy (por. T. Zieliński, Ubezpieczenia społeczne pracowników. Zarys systemu prawnego – część ogólna, Warszawa – Kraków, 1994). Emanacją tej zasady jest regulacja przyjęta w treści art. 46 ustawy systemowej, nakładająca na płatnika składek szereg obowiązków związanych z obliczaniem, potrącaniem, rozliczaniem i opłacaniem składek za każdy miesiąc kalendarzowy, według zasad wynikających z przepisów tej ustawy. Opisany wyżej obowiązek ma bezwzględny charakter, co oznacza, iż jeżeli przy poborze składek na ubezpieczenie społeczne dojdzie do naruszenia obowiązujących przepisów także przez organ dokonujący takiego poboru, to organ ten nie ma podstaw prawnych do stosowania jakichkolwiek ulg z tego tytułu w stosunku do płatnika składek. Jednocześnie należy wskazać, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 sierpnia 2008 r. (II BU 42/07) słusznie stwierdził, że podmioty zobowiązane do opłacania składek na ubezpieczenia zdrowotne powinny bez uprzedniego wezwania i bez potrzeby wydawania decyzji, opłacać i rozliczać składki na to ubezpieczenie za każdy miesiąc kalendarzowy w trybie i na zasadach oraz w terminie przewidzianym dla składek na ubezpieczenia społeczne.

2. Według art. 34 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - w brzmieniu obowiązującym na dzień wydania zaskarżonej decyzji - Zakład zapewnia rzetelność

i kompletność informacji gromadzonych na kontach ubezpieczonych i na kontach płatników składek w sposób uregulowany niniejszą ustawą. Informacje zawarte na koncie ubezpieczonego i koncie płatnika składek prowadzonych w formie elektronicznej, które przekazane zostały w postaci dokumentu pisemnego albo elektronicznego, są środkiem dowodowym w postępowaniu administracyjnym i sądowym z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma obowiązek gromadzić na kontach rzetelne (czyli wiarygodne, prawdziwe i zweryfikowane) oraz kompletne informacje dotyczące płatników składek. Jednakże nawet naruszenie powyższego obowiązku przez organ rentowy nie sanuje naruszenia obowiązków spoczywających na płatniku składek, na którym spoczywa obowiązek prawidłowego obliczenia należnych składek i następnie terminowego ich opłacenia. Bowiem, o czym wyżej była mowa, przepis art. 46 ustawy systemowej, nakłada na płatnika obowiązki związane z obliczaniem, potrącaniem, rozliczaniem i opłacaniem składek za każdy miesiąc kalendarzowy. I tak, płatnik składek jest zobowiązany złożyć deklarację rozliczeniową korygującą w formie nowego dokumentu zawierającego wszystkie prawidłowe dane określone w art. 46 ust. 4 w każdym przypadku, o którym mowa w art. 41 ust. 6, łącznie z raportem miesięcznym korygującym (art. 47 ust. 3 ustawy). Zauważyć przy tym wypada, że postępowanie w sprawie odpowiedzialności współnika za zaległości składkowe spółki cywilnej nie musiało być poprzedzone decyzją określającą wspomnianą zaległość po stronie spółki, bowiem nie ma takiej potrzeby w przypadku, gdy zaległość dotyczy zobowiązań składkowych powstających z mocy prawa.

3. Oczywiście przy tym być musi (czego w istocie nie kwestionuje skarżący organ rentowy), iż obowiązek składkowy jest pochodną określonej przez ustawę aktywności rodzącej obowiązek ubezpieczenia społecznego.

Spór w rozpatrywanym przypadku dotyczył zaś wyznaczenia zakresu obowiązku składkowego. Odwołująca się O. W. twierdziła bowiem, że obciążającą ją zaległość składkowa dotyczy fikcyjnego zatrudnienia P. Ż. i K. Ż.. Przypomnieć zatem należy, iż stosownie do treści art. 6 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 8 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1 ustawy systemowej, obowiązkowo przedmiotowym ubezpieczeniem podlegają osoby będące pracownikami, od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku.

Należy zwrócić uwagę, że ustawa systemowa nie zawiera własnej definicji pojęcia „pracownik” i wobec tego jego znaczenie odczytywać należy zgodnie z treścią art. 22 k.p.,

z którego wynika, że decydujące znaczenie dla uznania istnienia stosunku pracy ma wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 286/10). Inaczej mówiąc, tytułem ubezpieczeń społecznych tych osób jest stosunek pracy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż dla włączenia do ubezpieczenia społecznego niezbędna jest przynależność do określonej w ustawie systemowej grupy podmiotów podlegających obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym. O tym, czy strony istotnie nawiązały stosunek pracy stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje zatem samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Istotne jest więc, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych, a okoliczności wynikające z formalnie zawartej umowy o pracę nie są wiążące w postępowaniu o ustalenie podlegania obowiązkowi pracowniczemu ubezpieczenia społecznego (por. wyrok z dnia

19 lutego 2008r., II UK 122/07 oraz wyrok z dnia 24 lutego 2010r., II UK 204/09). Zatem podkreślić należy, iż ze spójnych zeznań świadków E. D. (k. 192 v.), R. F. (k. 194) i J. K. (k. 194) wynika, że w okresie objętym sporem P. Ż. i K. Ż. nie pracowali w spółce cywilnej (...). Sąd Okręgowy trafnie przyjął zatem, że nie można na odwołującą się przenieść odpowiedzialności w opisanym wyżej zakresie.

4. Jednocześnie jednak należy zauważyć, że na podstawie art. 31 i art. 32 ustawy systemowej w związku z art. 115 i art. 108 § 1 i 4 Ordynacji podatkowej, współnik spółki cywilnej, odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i z pozostałymi współnikami za zaległości podatkowe spółki i współników, wynikające z działalności spółki. Identyczne zasady stosują się do byłego współnika, o ile sprawa dotyczy zaległości podatkowych spółki z tytułu zobowiązań powstałych w okresie, w którym był on współnikiem. Jak zaś wskazuje normą art. 860 k.c. spółką cywilną jest stosunek zobowiązaniowy oparty na umowie, w której wspólnicy zobowiązują się do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego

przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów. Majątek spółki cywilnej jest wspólnym majątkiem wspólników

(art. 863 k.c.). Spółka cywilna nie posiada samodzielnej podmiotowości gospodarczej (osobowości prawnej) i nie jest przedsiębiorcą. Przedsiębiorcami są wspólnicy spółki cywilnej. Mimo, że nie ma osobowości prawnej, w stosunkach pracy spółka cywilna jest traktowana jako pracodawca (art. 3 k.p. i art. 460 k.p.c.), z tym, iż w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych spółka może występować przed sądem jako pracodawca, jednak występujący przeciwko spółce cywilnej pracownik powinien w pozwie wskazać jako stronę pozwaną nie tylko spółkę, ale także wszystkich wspólników. Każdy wspólnik spółki cywilnej prowadzi własną działalność gospodarczą, w związku

z czym jest zobligowany do samodzielnego odprowadzania składek na własne ubezpieczenie; w tej kwestii jest jednocześnie ubezpieczonym i płatnikiem. Natomiast w przypadku zatrudniania pracowników, rolę płatnika składek za pracowników pełni sama spółka cywilna, gdyż – na mocy art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy systemowej - płatnikiem składek jest pracodawca. W ustawie systemowej nie zawarto definicji pojęcia pracodawcy, dlatego wykorzystać należy definicję zawartą w art. 3 k.p. Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy systemowej, składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe oraz chorobowe za pracowników obliczają, rozliczają i przekazują co miesiąc do Zakładu w całości płatnicy składek, a więc na przykład spółki cywilne. W myśl art. 23 ust. 1 tej ustawy od nieopłaconych w terminie składek należne są od płatnika składek odsetki za zwłokę, na zasadach i w wysokości określonych w Ordynacji podatkowej.

5. Spółka cywilna nie ma osobowości prawnej i w takiej spółce nie występują typowe dla spółek wyposażonych w podmiotowość prawną władze czy też organy, które byłyby uprawnione i zobowiązane do prowadzenia jej spraw. W konsekwencji więc wspomniane uprawnienia i obowiązki przysługują, zgodnie z art. 865 § 1 k.c., wszystkim wspólnikom. Podkreślić przy tym trzeba, że z art. 865 § 2 k.c. wynika uprawnienie i obowiązek każdego wspólnika do prowadzenia spraw spółki. W przepisie tym wprowadzono regułę, zgodnie

z którą nie wymaga uprzedniej uchwały wspólników prowadzenie spraw nieprzekraczających zakresu zwykłych czynności spółki. W tym kontekście należy podnieść, że pojęcie „zwykły zarząd” nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę. Przypisanie odpowiedniego znaczenia temu pojęciu pozostawiono judykaturze i nauce prawa. I tak, za sprawy przekraczające zakres zwykłych czynności spółki uznano sprawy nietypowe, tj. inne, niż stale prowadzone przez spółkę, bądź o znacznym ciężarze gatunkowym. Na gruncie spraw dotyczących przedsiębiorstwa za czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu zwykle uważa się takie czynności, których nie podejmuje się w prawidłowym (normalnym) toku prowadzenia przedsiębiorstwa. Czynności zwykłego zarządu to m.in. zakup surowców potrzebnych do bieżącej produkcji, bieżąca sprzedaż, wypłata bieżących wynagrodzeń, odprowadzenie bieżących podatków oraz innych danin publicznych w tym składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Zatem, odprowadzenie bieżących składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych nie wykraczało poza czynności zwykłego zarządu i stanowiło uprawnienie, ale również obowiązek wspólnika, którym była O. W..

6. Przedstawione wyżej uwarunkowania wpłynęły na kształt odpowiedzialności przyjętej w art.115 ordynacji podatkowej, w którym nie wprowadzono ograniczeń zastosowanych -

w art. 116 ordynacji podatkowej - wobec subsydiarnej odpowiedzialności członków zarządu spółki kapitałowej.

7. Zatem w okolicznościach niniejszej sprawy odwołująca się, co wynika z dyspozycji norm art. 6 i art. 232 k.p.c., , winna wykazać, iż wywiązała się z ciążącej na niej zobowiązań oraz wskazać dowody na potwierdzenie swoich twierdzeń. Trzeba przy tym pamiętać,

że organ rentowy w piśmie procesowym z dnia 10 sierpnia 2016 r. (k. 273 -275) przedstawił wyliczenie zaległości składkowych, podnosząc w sposób wyraźny, że dotyczą one również innych (a nie jedynie P. Ź. i K. Ź.) - zatrudnionych w spółce cywilnej (...) - pracowników. Powyższe wyliczenie obejmowało podstawy wymiaru składek – zgłoszonych do ubezpieczeń - pracowników spółki : I. G., J. K., H. P., T. S. i R. F.. Wobec tak jednoznacznych twierdzeń, odwołująca w piśmie procesowym z dnia 8 września 2016 r. (k. 328) nie zanegowała zadłużenia będącego konsekwencją braku zapłaty składek za wymienionych pracowników, koncentrując się jedynie na zaległościach będących konsekwencją

fikcyjnego zatrudnienia P. Ż. i K. Ż.. Pokreślenia również wymaga, że organ rentowy konsekwentnie (czyniąc to w apelacji, zażaleniu oraz w toku ponownego rozpoznania sprawy) powoływał się na źródło zadłużenia składkowego omówionego w piśmie z dnia

10 sierpnia 2016 r., dokonując jego ponownego wyliczenia w piśmie procesowym z dnia

25 kwietnia 2019 r. Odwołująca się O. W. – wbrew opisanemu wyżej obowiązkowi - nie wykazała, iż na datę wydania zaskarżonej decyzji tak oznaczona zaległość nie istniała lub została uregulowana. Zatem, w niniejszej sprawie istotne jest to, że płatnik niewłaściwie wypełnił obowiązki związane z prawidłowym obliczeniem i terminową zapłatą składek w wymaganej wysokości, zaś odwołująca się nie przedstawiła żadnych dowodów pozwalających na odmienną ocenę opisanego wcześniej obowiązku składkowego.

Skoro zatem odwołująca się nie zanegowała wyliczenia zaległości składkowej ujętej w piśmie procesowym organu rentowego z dnia 29 kwietnia 2019 r., Sąd drugiej instancji, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 100 k.p.c. orzekł reformatoryjnie, jak w punktach 1 i 3 wyroku.

Mając zaś na względzie przytoczone wyżej okoliczności, na mocy art. 385 k.p.c., w punkcie 2 wyroku oddalił apelację w pozostałej części.

O kosztach procesu w postępowaniu zażaleniowym i apelacyjnym, Sąd drugiej instancji, w oparciu o przepis art. 100 k.p.c. orzekł, jak w punkcie 4 wyroku.

/-/ Jolanta Pietrzak /-/ Marek Procek /-/ Antonina Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia